

Br. 12.

EUROKAZ

ČASOPIS O EVROPSKOJ
INTEGRACIJI CRNE GORE

me4.eu
eu4.me
ja za evropu, evropa za mene

Ovaj projekat finansira
Evropska Unija

Vlada
Crne Gore

EUROKAZ

Časopis o Evropskoj integraciji Crne Gore

BROJ: 12

IZDAVAČ:

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu
prostupanja Evropskoj uniji

Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore

UREĐIVAČKI TIM:

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu
prostupanja Evropskoj uniji

Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore

GRAFIČKI DIZAJN:

Denis Ćupić

KONTAKT:

Sektor za informisanje javnosti o Evropskoj uniji i procesu
prostupanja Evropskoj uniji

Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore

Bulevar revolucije 15, Podgorica

E-mail: nada.vojvodic@gsv.gov.me

Web: www.mep.gov.me

www.eu.me

SADRŽAJ

AKTUELNO

4-5 Pogled iz Brisela – Međunarodna podrška i povoljne okolnosti za ubrzanje pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji

EU U CRNOJ GORI

5-7 Bezbjednija granica i kontrola prekograničnog kriminala zajednički zadatak za EU i Crnu Goru

7-11 I potrošači i banke prigrlice biznise koji čuvaju životnu sredinu

11-14 Dugo putovanje u Evropu

AKTUELNO IZ IPE

14-16 Lipska pećina nezaobilazna atrakcija na turističkoj mapu Crne Gore uz podršku fondova EU

16-18 Prvi Ruralni parlament ispunio cilj

18-19 Unapređenje zaštite životne sredine kroz prekograničnu saradnju

KOLAŽ FOTOGRAFIJA SA DOGAĐAJA

POGLED IZ BRISELA – MEĐUNARODNA PODRŠKA I POVOLJNE OKOLNOSTI ZA UBRZANJE PRISTUPANJA CRNE GORE EVROPSKOJ UNIJI

Autor: dr Petar Marković

Ambasador – šef Misije Crne Gore pri EU

Mjesec za nama obilježila je prva zvanična međunarodna posjeta novoizabranog predsjednika Crne Gore, Jakova Milatovića – kako i priliči državi predvodnici u pregovorima o članstvu u Evropskoj uniji – Briselu. Razgovori sa zvaničnicima EU i NATO, predstavnicima medija i civilnog društva, ali i mnogobrojni susreti sa liderima država članica u toku naslanjajuće posjete drugom Samitu Evropske političke zajednice u Moldaviji, poslužili su da, nakon višemjesečnog zatišja u odnosima na najvišem nivou, iz Crne Gore bude poslata jasna poruka o novom elanu i legitimitetu za nastavak i ubrzanje rada na dovršetku reformi u oblasti vladavine prava kojima će se omogućiti da se sa našeg evropskog puta konačno podigne rampa koja je godinama sprječavala privremeno zatvaranje preostalih pregovaračkih poglavlja.

Nova politička kultura. Okolnosti koje su na domaćem planu onemogućavale da se to desi ranije su poznate – stepen političke polarizacije u našem predstavničkom domu i nemogućnost iznalaženja kvalifikovanih većina u uslovima percepcije političkih aktera da je svaki ustupak znak slabosti odlagali su politički dijalog o imenovanjima u pravosuđu. Kao u Igri prijestola, politička nadmudrivanja na Balkanu su suviše često igre nultog zbira, u kojima vazda neko gubi ako drugi dobija, i one bi se, možda, nastavile u nedogled da zima nije došla skupa sa upozorenjima

iz EU i država članica da bi izostanak dogovora u vezi sa izborom sudija Ustavnog suda definitivno zaustavio naše kretanje ka Uniji. Iz perspektive zrelog proljeća u kojem se sada nalazimo, ova zima nezadovoljstva djeluje sasvim daleko, pomalo i nadrealno. U međuvremenu je politički sistem primjerom predsjedničkih izbora nastavio proces demokratske konsolidacije i sazrijevanja koji će se, vjerujem, samo dodatno potvrditi predstojećim parlamentarnim izborima, što, sve skupa, čini da danas iz Brisela Crna Gora, umjesto svakako pretjerano nazvane „rak rane Evrope“, mnogo više liči na melem za region opterećen protestima, bilateralnim sporovima, i susjedima koji još uvijek nisu bezrezervno stali u zaštitu Zajedničke vanjske i bezbjednosne politike (ZVBP) EU.

Nova odskočna daska. Posjeta Predsjednika je tako bila idealna prilika za detaljnije razgovore o planu i dinamici reformi u narednom periodu. Još važnije od toga je da smo od predsjednice Evropske komisije, predsjednika Evropskog savjeta, Visokog predstavnika EU za ZVBP, predsjednice Evropskog parlamenta, kao i komesara za proširenje i susjedstvo, dobili garancije da će u našim međusobnim odnosima važiti princip „više za više“ – ukoliko Crna Gora u narednih nekoliko mjeseci ispuni privremena mjerila iz oblasti vladavine prava, i to učini brzo, efikasno, i uz jasnu demonstraciju da je njena politička elita spremna da zrelo postavi prioritete i postigne neophodne kompromise bez obzira na izborna iskušenja političke borbe i koaliranja, možemo očekivati da će se to jasno konstatovati u godišnjem izvještaju EK, te da ćemo ubrzo zatim moći ponovo privremeno zatvarati preostala poglavlja. Posebno je za elan naše male, ali motivisane državne administracije važno da se to zaista i desi. Brojni resori već bar pet godina rade u sjenci nedostatnih rezultata u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije. Najprije su pomaci u drugim poglavljima manje sijali, da bi, nakon stupanja na snagu tzv. nove metodologije i kodifikovanjem klauzule balansa u njoj, pretakanje napretka u njima u zatvaranje bilo sasvim onemogućeno. Procjene naših partnera u Briselu su da bi čak 10 poglavlja moglo da bude zatvoreno ukoliko nosioci reformi u njima ne posustanu i nastave da ih drže usklađena sa uvijek mijenjajućom pravnom tekovinom Unije. Ako se do kraja godine odblokira

proces, sve one službenice i službenici koji su na ovaj ili onaj način zaslužni za ovaj vrijedan posao dobiće davno zasluženu satisfakciju. Ona neće izostati ni za građane koji u ogromnoj većini očekuju krupne korake ka članstvu jer bi se zatvaranjem velikog broja poglavlja zadao ritam koji u svega nekoliko godina vodi do zaključenja cjelokupnih pregovora o članstvu. Ukratko – pred Crnom Gorom je, po drugi put u posljednjih godinu dana, a možda i posljednji, prilika da dramatično odskoči u odnosu na region kada je u pitanju ritam njenog koračanja ka EU.

Nova paradigma u Briselu. Ako dovršetkom domaćeg zadatka u pregovaračkim poglavljima 23 i 24, prvenstveno imenovanjima nosilaca pravosudnih funkcija u Skupštini, zaslužimo Međuvladinu konferenciju na kraju godine, Crna Gora će povratiti puno pravo da donosi odluku u glavnim gradovima Unije podsjeti na princip regate i zahtijeva da se u njihovim razmatranjima o proširenju težište premjesti sa začelja kolone na njeno čelo. Drugim riječima, umjesto prvenstvenog bavljenja potencijalnim i tek nazvanim kandidatima, punu pažnju bi tražila predvodnica pregovora nestrpljiva da započne razgovore o pomalo zaboravljenom 34. poglavlju: koliko parče kolača možemo da očekujemo iz EU budžeta kao prva naredna članica EU. No, to je, nadam se, tema koja će na red doći veoma brzo za neki od narednih brojeva Eurokaza.

1. JULA STUPA NA SNAGU NOVI SPORAZUM O ANGAŽOVANJU FRONTEKSA NA CRNOGORSKIM GRANICAMA

BEZBJEDNIJA GRANICA I KONTROLA PREKOGRANIČNOG KRIMINALA ZAJEDNIČKI ZADATAK ZA EU I CRNU GORU

Autor: Jovana ĐURIŠIĆ, novinarka Pobjede

Ove aktivnosti imaju za cilj suzbijanje nelegalnih migracija, prekograničnog kriminala kroz skrining, registraciju i provjeru identiteta ljudi koji prelaze granicu i zadatke nadzora granice. Raditi ruku pod ruku sa vlastima, kao i pomagati u prikupljanju i razmjeni informacija, od suštinskog je značaja za postizanje ovog cilja – ističu u EU, dodajući da njihova podrška može uključivati pružanje povećane tehničke i operativne pomoći na granici.

Podgorica – Tokom 2022.godine, službenici Evropske agencije za graničnu i obalsku stražu (Frontex) prijavili su 144.118 neregularnih prelazaka na spoljnim granicama EU na zapadnobalkanskoj ruti, što je, više od dva puta u odnosu na 2021. Ove brojke, mogle bi se promijeniti na bolje od 1. jula, kada će početi da se primjenjuje novi sporazum koji su juna ove godine potpisali crnogorska Vlada i Fronteks.

Prema pomenutom sporazumu, timovi Frontex-a biće raspoređeni na svim granicama Crne Gore sa zemljama okruženja, a ne kao do sada samo na granici sa Hrvatskom koja je zemlja Evropske unije.

Dosadašnjim Sporazumom od 2020. godine, Frontex je pomagao Crnoj Gori u kontroli granica sa članicama Evropske unije, Hrvatskom i Italijom, naročito u situacijama pojačanog priliva migranata sa Bliskog Istoka i konfliktnih područja. Izmijenjeni sporazum, koji će stupiti na snagu 1. Jula ima za cilj da pomogne u rješavanju nelegalnih

migracija koje su u prošloj godini, bile veoma opterećujuće, kako za zemlje Balkana tako i za samu Evropu.

Kako se navodi u dokumentu Evropske komisije o praćenju bezviznih režima, objavljenom prošle nedelje, povećanje neregularnih prelazaka dijelom je posledica toga što su državljani trećih zemalja bez viza stigli na Zapadni Balkan, i putuju dalje u EU.

Bezvizni ulasci na Zapadni Balkan državljana zemalja kojima je potrebna viza za EU uticali su na povećan broj neregularnih dolazaka u EU u 2022. To je povećalo opterećenje pojedinih članica – navedeno je u dokumentu.

Iz EU za Eurokaz kažu da žele da pomognu zemljama da bolje odgovore izazovima promjena migrantskih ruta, a samim tim umanje broj nelegalnih ulazaka u EU.

Na naše pitanje šta je podstaklo EU da promijeni prethodni sporazum i angažuje osoblje Fronteksa na cijeloj crnogorskoj granici, iz EU podsjećaju da Fronteks ima novi mandat od 2019, te da je stoga važno, pregovarati o novim, unaprijeđenim statusnim sporazumima sa tim zemljama.

-Ovaj tekući proces prati ovlaštenje Savjeta od 18. novembra 2022. da započne pregovore sa četiri zemlje o sporazumima o statusu Fronteksa, nakon preporuke Komisije o tom pitanju usvojene 25. oktobra 2022 – kazali su iz Savjeta EU.

Komisija i Crna Gora su u februaru 2023. pregovarale o novom statusnom sporazumu (zasnovanom na trenutnoj Uredbi o Fronteku, a sporazum je, podsjećaju, potpisan 16. maja.

-Sporazum će privremeno stupiti na snagu 1. jula 2023. Od ovog datuma, Fronteku će biti dozvoljeno da rasporedi dodatno osoblje na teritoriji Crne Gore, u skladu sa operativnim planom koji je dogovoren između Fronteka i granične policije Crne Gore – navodi se u odgovorima iz EU.

Upitani koliko će novi, unaprijeđeni sporazum, značiti i za samu evropsku bezbjednost, imajući u vidu da će FRONTOKS štiti i granice sa zemljama koje nisu dio EU, iz Savjeta podsjećaju da je prvi od takvih sporazuma o statusu potpisan je sa Moldavijom u martu 2022., a drugi sa Sjevernom Makedonijom u oktobru 2022.

-Komisija je posvećena podršci našim partnerima na Zapadnom Balkanu i jačanju naše saradnje u oblasti upravljanja migracijama na terenu. Zbog toga predlažemo da se pregovaraju o unaprijeđenim statusnim sporazumima u okviru ojačanog mandata Fronteksa. Ovo omogućava raspoređivanje Fronteksa na, u principu, čitavu teritoriju partnerskih zemalja Zapadnog Balkana sa punom snagom svog mandata, uključujući granice između dvije treće zemlje kako bi se bolje riješio izazov promjene migracionih ruta. Da osiguraju da se njihovim granicama i dalje upravlja u skladu sa najboljim evropskim praksama i osnovnim pravima – navode iz EU.

Na pitanje kakva je opasnost od migranata na ovim rutama, koje će sada biti obuhvaćene sporazumom, iz Savjeta EU kažu za naš list da je bliska saradnja sa partnerima sa Zapadnog Balkana od suštinskog značaja ako želimo da se pozabavimo zajedničkim migracionim izazovima sa kojima se suočavamo.

-Ovi statusni sporazumi o saradnji u upravljanju granicama su važan dio naše ukupne strategije upravljanja granicom. Ove aktivnosti imaju za cilj suzbijanje nelegalnih migracija, prekograničnog kriminala kroz skrining, registraciju i provjeru identiteta ljudi koji prelaze granicu i zadatke nadzora granice. Raditi ruku pod ruku sa vlastima, kao i pomagati u prikupljanju i razmjeni informacija, od suštinskog je značaja za postizanje ovog cilja – ističu u EU, dodajući da njihova podrška može uključivati pružanje povećane tehničke i operativne pomoći na granici.

Naglašavaju i da je jačanje upravljanja granicom duž ruta ključni stub Akcionog plana EU za Zapadni Balkan – koji je Komisija predstavila u decembru 2022.

-Za postizanje daljih rezultata potrebno je podržati partnere sa Zapadnog Balkana i jačanjem zajedničkih operacija i raspoređivanja Fronteka duž spoljnih granica EU sa partnerima sa Zapadnog Balkana, na osnovu postojećih sporazuma o statusu Fronteksa – dodaju iz Brisela.

Upitani da li vjeruju, da će granice sada biti sigurnije, iz EU ponavljaju da Sporazum o statusu omogućava raspoređivanje Fronteksovog stalnog korpusa sposobnog da obavlja zadatke potrebne za kontrolu granice pod komandom i kontrolom relevantnih organa treće zemlje.

-Ovi novi sporazumi o statusu će obezbijediti bolju pokrivenost podrške stalnog korpusa na Zapadnom Balkanu raspoređivanjem u bilo koji dio zemalja gde bi oni mogli biti potrebni i gdje se traži podrška – zaključili su u EU.

I POTROŠAČI I BANKE PRIGRIĆE BIZNISE KOJI ČUVAJU ŽIVOTNU SREDINU

O uticajima na klimu i životnu sredinu, djeca uče u školama i o tome se ne govori više samo sa aspekta pojedinca, već se, i kroz regulativu, na to usmjeravaju i biznisi. Evropski parlament je krajem aprila usvojio novi instrument oporezivanja karbonskog otiska, koji može uticati na rast cijene finalnog proizvoda ili pad konkurentnosti. Jedan od ključnih trendova je i ESG standard - mjerenje uticaja kompanije na društvo, okolinu u upravljanje

PIŠE: Damira KALAIČ, novinarka ND Vijesti

Karbonski otisak vina u samo jednoj čaši ekvivalentan je pređenih 700 metara automobilom. Tako kažu podaci sa vebajta cozeverything.com, gdje možete informativno vidjeti koliko se ugljen dioksida (CO₂) emituje za dobijanje nekog proizvoda. Podaci samo ilustrativno prikazuju uticaje pojedine industrije, uz napomenu da vrijednost karbonskog otiska zavisi od niza faktora. Konkretno, u proizvodnji vina, karbonski otisak odnosi se na ukupnu emisiju gasova sa efektom staklene bašte koja se generiše tokom cijelog životnog ciklusa vina. Da li su korišteni pesticidi ili vještačka đubriva, računa se utrošena energija, da li su izvori energije obnovljivi ili ne, uzimaju se u obzir troškovi transporta, vrsta pakovanja... i na kraju formira cijena. Niža vrijednost karbonskog otiska učiniće proizvod konkurentnijim na tržištu i to je ono o čemu će i proizvođači i preduzeća iz Crne Gore morati da vode računa, ako se žele nametnuti na drugim tržištima.

Proizvođače vina možda neće tako brzo dočekati takva obaveza, ali će, od 2026, uvoznici recimo đubriva i električne energije, biti u obavezi da na granici dostave sertifikat sa iznosom emisija koje je proizvodnja njihovog proizvoda generisala.

Crna Gora je prije desetak godina otvorila priču o niskokarbonskom turizmu. Godine 2015. predstavljen je i vebisajt lowcarbonmne.me, koji je aktivan i danas, ali su vijesti na sajtu zastarjele - posljednja je objavljena prije četiri godine. Uz podršku UNDP-a, 2016. je kreirana i stranica calculateco2.me, gdje se i danas može izračunati lični karbonski otisak.

“Svi moramo uticati na klimatske promjene. Naše djelovanje - kako se krećemo, kako koristimo energiju, način ishrane i životni stil utiču na klimu”, poručuju autori.

O uticajima na klimu i životnu sredinu, đaci uče u školama i o tome se ne govori više samo sa aspekta pojedinca, već se, i kroz regulativu, na to usmjeravaju i biznisi.

Evropski parlament (EP) je krajem aprila usvojio novi instrument oporezivanja karbonskog otiska, koji može uticati na rast cijene finalnog proizvoda ili pad konkurentnosti.

Ako ga proizvođači ozbiljno ne uzmu u obzir, kaže Ivana Vojinović, direktorica Centra za klimatske promjene na Univerzitetu Donja Gorica (UDG).

Uz finansijski, računa se i uticaj na okolinu

U korporativnom biznisu globalno, a naročito u Evropskoj uniji (EU), jedan od ključnih trendova je da se u okviru poslovanja i donošenje investicionih odluka inkorporira i nešto što se naziva ESG standard: Environmental, kao životna sredina, Social, kao socijalni aspekt i Governance - upravljanje.

Specijalista za ESG Katarina Milačić pojašnjava da je u pitanju termin koji ukazuje na mjerenje uticaja kompanije na društvo, okolinu u upravljanje.

“Suština i cilj je da u narednih nekoliko godina ESG izvještaj bude ekvivalentan završnom računu, te da bude njegov sastavni dio u sklopu nefinansijskog izvještavanja, u smislu da mjerimo i gledamo, ne samo finansijski, već i ESG uticaj kompanije”, kaže ona.

Očekuje se, dodaje, da će to biti ključni elemenat koji prevazilazi interese akcionara i na osnovu kojeg će se kompanije diferencirati jedna u odnosu na drugu, kako među potrošačima, tako i kod zainteresovanih strana i budućih investitora.

Milačić dodaje da to znači da više nije dovoljno posmatrati kako ekonomski, društveni i drugi faktori utiču na kompaniju, već i kako kompanija utiče na sredinu i društvo u kojem posluje.

Ivana Vojinović dodaje da će kroz ESG, preduzećima biti omogućeno da identifikuju uticaj svog poslovanja na životnu sredinu i da procijene svoju izloženost klimatskim i ekološkim rizicima.

“Dok će se kroz izvještaje banaka i ostalih finansijskih institucija jasno vidjeti koliko one kreditnim politikama podstiču održive poslovne prakse”, pojašnjava ona.

Direktorica Centra za klimatske promjene kazala je da će ESG principi u Crnoj Gori promijeniti način na koji se poslovni uspjeh doživljava i mjeri.

“Ali za to, naša privreda i finansijski sektor moraju blagovremeno da se pripreme. Nedavno usvojena Direktiva o izvještavanju o korporativnoj održivosti znači da će sa ulaskom u EU kompanije i finansijske institucije iz Crne Gore morati da dostavljaju klimatske informacije, ciljeve dekarbonizacije i aktivnosti koje sprovode kako bi smanjile svoj karbonski otisak u skladu sa ciljevima Pariskog sporazuma”, kaže.

Promjena filozofije poslovanja znači i dodatne investicije, ali, dodaje ona, primjena ESG standarda može da stvori prilike i konkurentske prednosti za kompanije koje na ozbiljan način razumiju pitanje klimatskih promjena.

“Samo ona preduzeća iz Crne Gore koja budu primjenjivala ESG standarde zadovoljiće buduće zakonske obaveze, a povrh toga imaće pristup izvorima finansiranja i međunarodnim tržištima kapitala. Kompanije u Crnoj Gori moraju već sada da razumiju da neće biti podržane od finansijskih institucija za one aktivnosti koje su ekološki neodržive. Ključni EU finansijeri, kao što je Evropska investiciona banka, koja je i transformisana u Evropsku klimatsku banku i EBRD, već sada zahtijevaju čak i od klijenata koji nisu članovi EU, da budu usklađeni sa standardima iz okvira korporativno klimatskog upravljanja”, pojasnila je Vojinović i dodala da to znači da kompanije moraju da procjenjuju svoje direktne i indirektno GHG emisije, odnosno karbonski otisak, da im dio portfolia aktivnosti bude klimatski prihvatljiv, te da su finansirane aktivnosti u skladu sa taksonomijom ekološki prihvatljivih aktivnosti koju je 2020. godine usvojila EU.

U Crnoj Gori, međutim, pojašnjava Katarina Milačić, još ne postoji zakonska i druga obaveza poslovanja po ESG principima i standardima.

“Naročito imajući u vidu da naš Zakon o računovodstvu ne prepoznaje obavezu nefinansijskog izvještavanja za mikro, mala i srednja preduzeća, koja čine 99 odsto našeg tržišta”, kazala je ona.

Veći problem od nedovoljno dobrog legislativnog okvira su, dodaje, loši infrastrukturni uslovi, koji, kako je kazala, otežavaju ili čak onemogućavaju implementaciju dobrovoljnog ESG poslovanja.

“Ali i manjak znanja i poznavanje ove oblasti na svim nivoima koji su preduslov za kreiranje legislativnog okvira i samu implementaciju koncepta”, kazala je Milačić i dodala da se ESG pokret i preokret dešava i u drugim djelovima svijeta - u Aziji, Africi, Americi.

Kako bi realni i finansijski sektor u Crnoj Gori informisali i edukovali o trendovima i obavezama, Privredna komora, Centar za klimatske promjene UDG, AvantGarde Group iz Slovačke i E3 Consulting organizovali su u aprilu seminar o ESG principima u korporativnom poslovanju i dekarbonizaciji.

Porez na karbonski otisak

Osim ESG standarda, priča o poslovanju koje je odgovorno u odnosu na životnu sredinu, uključuje i oporezivanje, poput onog koje je EP usvojio prije dva mjeseca.

“U pitanju je dugo najavljivani tzv. ‘mehanizam prilagođavanja ugljenika (CO₂) na granici’ (eng. Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM). Svrha ovog instrumenta je da na granici EU oporezuje uvoz proizvoda u visini količine GHG emisija uključenih u njihovu proizvodnju, kako bi se izbjeglo tzv. curenje CO₂ na granici. Cilj je da se spriječi nelojalna konkurencija za evropska preduzeća, te da se emisije iz država koje baštine niže ekološke standarde, kao što je čitav region Zapadnog Balkana, ne premještaju bez sankcije u EU ili druge geografske lokacije sa visokim ekološkim standardima”, pojašnjava Ivana Vojinović.

To znači, dodaje ona, da će od 2026. godine, uvoznici iz sektora koje pokriva CBAM (cement, aluminijum, đubriva, električna energija, vodonik, gvožđe i čelik, zajedno sa nekim prekursorima i indirektnim emisijama iz proizvodnje struje) biti u obavezi da na granici dostave CBAM sertifikat u kojem će biti naveden iznos emisija koje je proizvodnja njihovog proizvoda generisala.

“U prvu fazu primjene CBAM, prije njegovog proširenje na sve sektore i izvore emisija, uključeni su sektori koji čine 94 odsto industrijskih CO₂ emisija u EU. Ovo znači da se već Elektroprivreda Crne Gore, Termoelektrana Pljevlja, Uniprom, ali i ostale industrijske aktivnosti koje se mogu razvijati u budućnosti, kao što je cementna industrija, i ostali moraju ozbiljno pripremati za ovaj novi namet”, kaže ona.

Prema riječima direktorice Centra za klimatske promjene UDG, posebno bankarski sektor Crne Gore mora da se obučava, kako da svoj kreditni portfolio usmjerava ka zelenim biznisima i stopira finansiranje zastarjelih i ekološki štetnih tehnologija, te kako da kreira zelene bankarske proizvode (kredite, obveznice...).

Kako je rekla, proizvodi iz Crne Gore još nisu usklađeni ni sa ESG principima, kao ni sa mjerenjem karbonskog otiska i njegovim oporezivanjem.

“Kako će crnogorske kompanije biti predmet CBAM, mora se dobro razumijeti da će samo unaprjeđenje tehnološkog procesa, odnosno smanjenje karbonskog otiska, u karbonski intenzivnim kompanijama obezbijediti da ne plaćaju visoki CBAM. Drugim riječima, proizvodi koji će se proizvoditi sa većom GHG emisijom, usljed većeg oporezivanja, imaće veće cijene za finalne kupce, te će biti manje poželjni i prihvatljivi sa strane tražnje, odnosno manje konkurentni”, pojasnila je ona.

A šta mogu ja da uradim?

Dok se biznisi pripreme i prilagode na poslovanje koje uključuje odgovoran odnos prema životnoj sredini, pojedinac može da učini mnogo - korišćenjem cegera, selekcijom otpada na mjestu nastajanja, odgovornim korišćenjem vode, struje.

“Zatvarati slavinu, popraviti instalacije preko kojih se troše resursi, izvaditi punjač iz struje, ugasiti uređaje kada nam nisu u funkciji, gašenje rasvjete u prostorima u kojima nam nisu neophodni, pokloniti višak garderobe, nepotrebne uređaje i igračke, reciklirati organski otpad i proizvoditi humus za biljke ili prosto odnošenja posebno sortiranog otpada u reciklažna dvorišta”, poručuju iz Udruženja biologa “Cellula”, koje odgovornom ponašanju uči školsku populaciju.

Može se, kažu, priroda sačuvati i ako se dio besplatnih udžbenika koje osnovci dobijaju, ponovo upotrijebi.

“Izvedite prostu računicu koliko učenika osnovaca ima u Crnoj Gori, sa prosječno 20 udžbenika po učeniku, dolazite do frapantne brojke koliko udžbenika završi u komunalnom otpadu. Većina tih udžbenika je potpuno očuvana i mogla se koristiti makar za još jednu školsku godinu, a oni koji nisu upotrebljivi reciklirati i time djeci pružiti primjer o značaju reciklaže”, poručili su.

U tom Udruženju vjeruju da bi u školama trebalo povećati fond časova biologije i ekologije, zbog čega su se već obratili Ministarstvu prosvjete i Zavodu za školstvo.

Kao obavezan, dodaju, trebalo bi uvesti i ekološki aktivizam.

“Slično radnim akcijama koje su ranije bile organizovane na opštinskom ili državnom nivou. Tako se razvija ljubav prema domovini i obaveza brige o njoj”...

Zelena nagrada, krediti, podsticaji za zaposlene i partnere

U cilju afirmacije odgovornog odnosa prema izazovima klimatskih promjena i stimulanja naučne misli u toj oblasti, Centralna banka ustanovila je “Zelenu nagradu” za najbolji akademski rad iz oblasti uticaja klimatskih promjena na finansijski sistem i raspisala konkurs, za koji se radovi mogu slati do 18. avgusta.

Kao primjere kompanija koje su u biznis model uvele ESG strategiju, Katarina Milačić navela je Glovo, koji u Crnoj Gori posluje od 2021. godine i NLB banku.

“Karbonski otisak samog Glova, kao kompanije, nije veliki, naročito u Crnoj Gori, ali Glovo prepoznaje svoju odgovornost, te je identifikovao da je jedan od ključnih problema u ovom dijelu vid transporta koji koristi flota kurira koji rade za Glovo preko kurirskih agencija”, pojasnila je Milačić.

Glovo u toku godine, pored ostalog, planira davanje određenih pogodnosti partnerskim agencijama koje ulažu u e-bicikla/e-motore/e-trotinete i stavljaju ih na raspolaganje kuririma, a planiraju i da izdvoje sredstva za kofinansiranje kupovine tih prevoznih sredstava za kurire i agencije koje ih angažuju.

NLB Banka, dio je NLB Grupe sa sjedištem u Sloveniji. U Crnoj Gori, kroz rekonstrukciju i renoviranje glavne poslovne zgrade banke, želi se povećati njena energetska efikasnost.

U toj banci se, dodaje ona, vodi računa o potrošnji papira, što je lani doprinijelo očuvanju 866 stabala na nivou grupe, zaposleni imaju i mogućnost da rade od kuće i ohrabruju se da ne koriste automobile za dolazak na posao, već druga prevozna sredstva koja manje zagađuju životnu sredinu.

Na polju očuvanja životne sredine, misija NLB banke u Crnoj Gori je da u narednih pet godina ozeleni sva školska dvorišta.

Za opštinu Pljevlja, NLB i UNDP obezbijedili su eko kredit, za subvencionisanje mjera povećanja energetske efikasnosti u stambenim objektima na području te najzagađenije opštine u državi.

NLB Grupa obavezala se da će do 2030. godine 75 odsto električne energije koju njene banke koriste dolaziti iz nultih izvora CO2.

“Na kraju 2022, NLB grupa je dostigla ovaj cilj već do 70 odsto”, kaže Milačić.

DUGO PUTOVANJE U EVROPU

Autorka: Jovana Janjušević, Centar za zaštitu i proučavanje ptica

Baš poput kakve pozorišne predstave, Ulcinjska solana priča je čije scene su hrabro iznijeli mnogi na svom dugom putu prepunom zapleta, spletki, aha momenata, dokumentarnog sadržaja, drame, kriminalistike i svjetla na kraju tunela. Ovaj osoljeni komad može da vas nasmije, već narednog trenutka dovede do suza, nemilosrdno baci na koljena, učini da srce nanovo zaigra, obeshrabri, zagrlji, išiba kišom i vjetrovima. I sve to u jednom danu!

Tako je silna Ulcinjska solana. Istovremeno krhka, posrnula starica, umorna i ispucala od žeđi, nekadašnja ljepotica Mediterana, danas pokradena i obespravljena beskućnica s čijeg je naboranog vrata, javnom licitacijom, prodata i zadnja niska bisera u vidu malih vagona i šina, koji su nekada prevozili so.

Solana je priča o muzejskim vrijednostima koje su istopljene u staro gvožđe, o bagerima koje je progutao mrak, o nestalim tonama soli koje je „pojela maca“, o pakirnicama koje su kupljene za milion, a prodane po 150 puta nižoj cijeni. To je predstava za javnost, slika i prilika društva ali i snaga jednog dugog procesa obojenog plavom zastavom i žutim zvjezdicama.

Ona je najčudniji splet nasipa načinjen ljudskom rukom, koji nosi život u svojim rukavcima, vukući more s obale u unutrašnjost svojih bedara, da bi prigrlila na stotine hiljada ptica kada na umornim krilima donesu pjesak Afrike. Tu će se nahraniti, okrijepiti, a mnoge od njih i gnijezditi, prezimiti, druge nastaviti dugo putovanje u Evropu.

Današnji park prirode preživio je veliku transformaciju prevalivši dalek put od nekadašnjeg zoganjskog blata (zog, alb. – ptica), da bi u vrijeme kralja Nikole postao solana. Pa ipak, suštinski kako tada, tako i danas, ona služi svojoj primarnoj svrsi i božanskom naumu – pticama.

Istorijat solane gotovo je bajkovit. Nastala u vrijeme jednog kraljevstva, svoj pun sjaj doživjela je za vrijeme stare Jugoslavije, kada je ulcinjska so, brendirana kao proizvod

ljubavi mora i sunca, bila sinonim za kvalitet, a ujedno servisirajući nevjerovatno bogat biodiverzitet. Koliko smo napredni bili u tim davnim vremenima, najbolje govori podatak da je solana zaštićena od strane same uprave fabrike kao prvi park prirode 1989. godine, i to baš zbog ptica. Bili smo vizionari, neki bi rekli možda čak i vidovnjaci.

Raspadom Jugoslavije ulazimo u fazu privatizacije, a s njom i propasti ekonomskog giganta, kakva je bila solana „Bajo Sekulić“, fabrika koja je zapošljavala preko 400 radnika i bila sinonim prosperiteta Opštine Ulcinj. Poslednjom berbom, 2013. ugašen je život na solani i počinje borba za njen opstanak.

Solana dostiže svoju kliničku smrt onog trenutka kada prestaju raditi njene žile kucavice, kada prestaju raditi pumpe. Za malu grupu ljudi koja je do tog trenutka strahovala da će se ovaj scenario obistinuti, jasno je šta znači prestanak upumpavanja morske vode u solanske bazene. Praveći paralelu s ljudskim organizmom, to znači prestanak rada srca i prenosa kiseonika kroz krvotok.

Međutim, kako sreća prati one hrabre, na jedan od mnogobrojnih izleta koje je organizovao Centar za zaštitu i proučavanje ptica, pridružile su se tri dame, koje su promijenile smjer dugogodišnjeg propadanja nekadašnjeg bisera Jadrana, odnosno priče započete sumnjivom privatizacijom, još opskurnijim zajmovima, hipotekama i pokušajem prenamjene zemljišta za potrebe izgradnje marine, hotelskog kompleksa i golf terena.

Na scenu stupaju ambasadorke Njemačke, Francuske i Poljske – žene koje mjenjaju tok diplomatije kakvu poznajemo, i postavljaju solanu na agendu evropskih integracija. Prevažodno zahvaljujući bivšoj ambasadorci Njemačke, gđi Gudrun Steinacke, Ulcinjska solana se izdigla kao prva tačka dnevnog reda svih važnih državnih razgovora, što ostaje i dan- danas. Ona nam je utkala put za dalje, da naučnom argumentacijom, redovnim monitorinzima i dobro potkrepljenim podacima branimo opstanak solane i, konačno, uz pomoć Delegacije Evropske unije izdejstvujemo da jedna bankrotirana fabrika postane završno mjerilo u pregovorima za pristupanje. Ukratko, bez zaštićene i ekološki funkcionalne Ulcinjske solane, nema ulaska Crne Gore u Evropsku uniju.

Zvučaće surovo, ali ova predstava s elementima krimi-romana, kao što ima svoje heroine, ima i antijunake koji su godinama kovali plan kako hirurški precizno odstraniti vitalne organe solane i na njihovo mjesto umjesto algi, račića i dugonogih flamingosa, postaviti beton. Dugo su se kovali planovi i kako u katastarskim spisima, daleko od očiju javnosti, izbrisati da je solana vlasništvo svih nas, građana, i da je ona nasleđe ne samo Crne Gore već i čitave Evrope.

Bilo je nevjerovatno i čudesno kada je peticiju za zaštitu solane potpisalo više od 117 000 Evropljana, apelujući na našeg premijera da, sada već bivšu fabriku, zaštiti kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Zahvaljujući potpisima koji su se nizali čak i u momentu

predaje peticije i samog sastanka s premijerom, kada je za tih protokolarnih sat vremena od uručenih 90 000 potpisa stiglo čak dodatnih 27 000, poruka je primljena k znanju.

Evropa je progovorila sa svih adresa. Ovaj put nisu bile glasne samo ambasade, čas su održali i obični ljudi koji nikada nisu kročili nogom na umorno tle solane. Fabrika „Bajo Sekulić“ status parka prirode dobija 2019. godine, a nakon par mjeseci od zaštite na državnom nivou upisana je na listu močvarnih staništa od međunarodnog značaja.

Ali šta znači suštinski zaštita ako imate zaštićeno područje samo na papiru, ako imate brod bez kapetana. Solana ni dan-danas, četiri godine od proglašenja nema upravljača, nema domaćina, iako se o njoj brinu nacionalni parkovi, iako CZIP neumorno radi kako na obnovi i nabavci nove pumpi, dobavljanju specijalizovanog bagera za opravku nasipa, monitoringu ornitofaune, adaptaciji muzeja i portirnice, edukaciji, promociji. Ponovo slušamo prazna obećanja.

Od momenta bankrota, kada su se zatvorila teška vrata solane, bilo je potrebno hiljade toplih riječi i mnogo mišića da katanac s njih spadne. Konačno, solana je otvorena za sve posjetioce, oslobođena je strahova da će fotografije njene porušenosti izazvati šok i nevjericu na društvenim mrežama. Nemoguće je postići takve efekte u našoj zemlji. Nema fabrike koja tako ne izgleda. S druge strane, nema fabrike koja u svojim njedrima krije ružičaste vatrene ptice, plamenice, čiju roze boju ćete primjetiti tek kad zamašu krilima ili vas nadlete uz veliko komešanje i buku.

I tu nasred te velike pustinje u koju je utkana so, zvukom i slikom osjetite povezanost Ulcinja i Serengetija. Priroda je čudo baš jer je nošena krilima.

Ovakav čudan spoj industrije i prirode našao je svoj kutak i kao dio postavke Venecijanskog bijenala s vrlo adekvatnom temom „Izvjestaj sa fronta“. I zbilja je tako kada započnete šetnju prvim dijelom parka. Prosto imate osjećaj da ste prošli kroz ratom razorenu scenu, a onda ulazite u jednu veliku oazu, koju su još davno u „Top listi nadrealista“ nazvali mirištem.

To mirište je suština i srž Ulcinjske solane. Tu se graciozno kreću flamingosi i vlastelice, malo šepRTLjaviije šepure pelikani, nadlijeću šarene utve i sabljarke, u preostalim nasipima gnijezde oštrigari. Sve vrvi od života, igra, poskakuje, hrani se, rađa, dolazi da bi se ponovo vratilo i umire. Na toj sceni vrijednoj svakog BBC dokumentarca,

drhtiš jednako kao što su stotinu godina prije tebe strepili inženjeri sa naredbom jednog kralja. Oni da savladaju nemilosrdnu i propadajuću podlogu zogajskog blata iz koje će nastati Ulcinjska solana, mi da saniramo nasipe i ponovo dovedemo vodu i život u nju.

Borba teža od jednog vijeka: kako su nekada samo na mišiče i s lopatama pregradili zogajsko blato nasipima, a kako mi danas moramo zagaziti bagerima. Hoće li potonuti, da li su proračuni valjani, hoće li nam kiše sve planove pokvariti. Da li je u stanju mala grupa ljudi stvoriti čitavu jednu mimikriju prirodnih procesa. Oponašati jedan savršen sistem.

Izdrži još malo djevojčice. Zakrpiće se i tvoja aorta. Za sva ona krila i kljunove, za pustinjiski prah i nisku bisera koja će protutnjati jednoga dana prevozeći vagone pune bijelog zlata. A ti mlada i ponovo poletna! Takva je vizija dugog putovanja u Evropu.

LIPSKA PEĆINA NEZAIBILAZNA ATRAKCIJA NA TURISTIČKOJ MAPI CRNE GORE UZ PODRŠKU FONDOVA EU

Autor: Stefan Bulatović, Ministarstvo evropskih poslova

U Dobrskom Selu nadomak Cetinja leži jedna od najpoznatijih speleoloških atrakcija u Crnoj Gori – Lipska pećina. Još otkad je otkrivena sredinom 19. vijeka, ovaj jedinstveni objekat privlači pažnju mnogih, počev od dinastije Petrović, preko istraživača i speleologa, do avanturista.

Punu afirmaciju dobila je 2015. godine, kada je uz pomoć javno-privatnog partnerstva adaptirana i otvorena za posjetioce, nudeći uzbudljive ture kroz prostranstvo pećinskih ukrasa – stalagmita i stalaktita. Od tada Lipska

pećina svake godine privlači hiljade posjetilaca, uz kontinuirano unapređenja ponude. U tome je značajnu podršku dobila kroz pretpristupne fondove Evropske unije.

U želji da Lipska pećina bude dio turističkog brenda pećina u okviru Jadransko-jonskog regiona, turističko preduzeće koje upravlja ovim lokalitetom povezalno se sa partnerima iz pomenutog područja kako bi poboljšalo postojeće i razvilo nove proizvode zasnovane na prirodnom i arhitektonskom nasljeđu u pećinama. U pitanju je projekat Adriaticaves, koji je podržan kroz transnacionalni program Interreg ADRION.

Pored Lipske pećine, projekat Adriaticaves bio je usmjeren na unapređenje turističke ponude u drugim poznatim speleološkim područjima u Jadransko-jonskom regionu: Nacionalni park Majela u centralnim Apeninima i pećine Romanje u Italiji, zaštićeni pejzaž Bijambare na padinama Kantona Sarajevo u Bosni i Hercegovini, Park prirode Velebit – najveće i najsloženije zaštićeno područje u Hrvatskoj, zatim pećine Kađenica i Turčinovac između strmih padina Ovčara i Kablara na području Grada Čačka u Srbiji, te pećine Dhenve, Moho, Perkali i Arapi u albanskom dijelu Dinarskih Alpa.

Učešćem u ovom projektu, tim Lipske pećine imao je priliku da razmijeni dobre prakse sa partnerima kroz kreiranje zajedničke mreže pećina u Jadransko-jonskom regionu, dobivši više od 172.000 eura bespovratnih sredstava EU.

„Iako je TP Lipska pećina bilo veoma mlado u trenutku kada je postala dio projekta Adriaticaves, ponosni smo što smo za kratko vrijeme uspjeli da unaprijedimo turističku ponudu naše atrakcije. Kroz dijeljenje znanja sa našim partnerima shvatili smo koliko je važna standardizacija turističke usluge koju pružamo“, za Eurokaz objašnjava Milena Raičević, direktorica TP Lipska pećina.

Kako ističe, najveća vrijednost ovog projekta je mogućnost edukacije vodiča i speleo-vodiča.

„Uspjeli smo da poboljšamo našu turističku ponudu kroz edukaciju kadra koji stupa u direktnu komunikaciju sa posjetiocima. Zahvaljujući umrežavanju sa partnerima, mnogi zaposleni su tokom trajanja projekta unaprijedili svoje znanje italijanskog jezika“, ističe Raičević, dodajući da su zajedno sa partnerima izradili i priručnik za vođenje obuka za vodiče.

Pored edukacije kadra, u okviru projekta realizovano je niz aktivnosti koje su bile usmjerene na poboljšanje turističke ponude Lipske pećine. Između ostalog, sprovedena je intenzivna marketinška kampanja, koja je doprinijela da Lipska pećina postane nezaobilazno mjesto na turističkoj mapi Prijestonice, ali i Crne Gore. Osim kampanje, promocija je obogaćena i brošurama „Od pećine do pećine“, u kojoj su predstavljene sve pećinske atrakcije obuhvaćene ovim projektom.

Važan segment projekta Adriaticaves bile su i aktivnosti na praćenju stanja pećinskih sedimenata i ukrasa. U tu svrhu, u sklopu projekta izvršena su speleološka istraživanja stalaktita, stalagmita, pećinskih stubova i

drugih elemenata nastalih taloženjem kristalnog kalcijum karbonata. Osim toga, vršena su i mjerenja vlažnosti temperature i vazduha, kao i koncentracije radona unutar Lipske pećine.

Raičević navodi da iz godine u godinu bilježe konstantan rast broja posjetilaca, a posebno u toku i nakon implementacije projektnih aktivnosti.

„Lipska pećina u kontinuitetu dobija pozitivne komentare na međunarodnim portalima kao što je TripAdvisor. Zadovoljstvo koje posjetioci iskazuju je našu atrakciju plasiralo na liste nezaobilaznih mjesta u našoj zemlji. Velika zasluga svakako pripada uspješnoj implementaciji projekta Adriaticaves“, dodaje ona.

Tokom realizacije projekta partneri su potpisali i Povelju o pećinama kako bi osigurali održivo korišćenje pećina, očuvanje prirodnog i historijskog nasljeđa u njima i podstakli posjete visoke edukativne i kulturne vrijednosti.

Zahvaljujući uspješnim rezultatima, projekat Adriaticaves dobio i svoj nastavak – Adriaticaves Plus, koji je takođe podržan kroz program Interreg Adrion. U okviru nastavka projekta urađena je 3D rekonstrukcija sajta Lipske pećine kao alata za prevazilaženje ograničenja putovanja i kretanja, poučeni iskustvima tokom pandemije bolesti COVID-19.

Za tim Lipske pećine, projekat Adriaticaves donio je izvanrednu priliku da razmijene iskustva sa operatorima pećina i speleološkog nasljeđa i u drugim državama Jadransko-jonskog regiona.

„Naše preduzeće je po prirodi ove djelatnosti prinuđeno da posluje sa međunarodnim tržištem. To sa sobom nosi mnoge izazove, a neke smo osjetili i kroz pandemiju. Međutim, kroz saradnju sa našim partnerima na projektu shvatili smo koliko granice zaista ne postoje, čak ni u godinama kada se to činilo nemogućim. Pored dijeljenja znanja i iskustava, shvatili smo da izazovi sa kojima smo mi suočeni postoje i svuda drugo“, kaže Raičević.

Kako ističe, poteškoće sa kojima se operatori pećina u Jadransko-jonskom regionu suočavaju su univerzalne, a rješenja često slična.

„Subjektivni utisak je da smo kroz projekat dobili i vjetar u leđa za ono sto se možda činilo nemogućim kako na našem malom tako i na globalnom tržištu. To nam je samo podstrek da razvijamo ideje za dalji razvoj speleološkog turizma, potpuno nove grane u našoj zemlji,“ zaključuje Raičević.

DISKUSIJA O PITANJIMA RURALNOG RAZVOJA ZNAČAJNA ZA EVROPSKU INTEGRACIJU CRNE GORE

PRVI RURALNI PARLAMENT ISPUNIO CILJ

Autorka: Bojana Miličević, novinarka Radija i Portala RTCG

Više od 300 ljudi okupio je sredinom maja u Nikšiću prvi Ruralni parlament u Crnoj Gori. Riječ je o platformi koja odavno postoji u članicama EU, kao i u zemljama regiona, a čiji je cilj unapređenje komunikacije ruralne i poljoprivredne zajednice sa jedne i nadležnih institucija sa druge strane, te promocija poljoprivrede i ruralnog razvoja. Organizator dvodnevnog događaja bila je NVO Mreža za ruralni razvoj Crne Gore, a finansirali su ga EU kroz M'BASE projekat i GIZ kroz projekat SEDRA II.

Predsjednik Mreže za ruralni razvoj Crne Gore Ratko Bataković kazao je za Eurokaz da je prvi Ruralni parlament u Crnoj Gori postigao svoj cilj – uspostavljena je platforma za otvoreni dijalog ruralne populacije i donosilaca odluka na svim nivoima, omogućivši da se na taj način snažnije čuje glas te populacije.

„Definisali smo Deklaraciju koja je na kraju događaja usvojena i diseminirana svim relevantnim adresama. Teme koje su bile odabrane za diskusije su takođe oslikavale polja na kojima se hitno mora reagovati, a to je uloga, značaj i položaj žena u ruralnoj Crnoj Gori, definisana kao 'Nevidljive heroine ruralnih područja', zatim 'Mladi kao lideri promjena u ruralnim područjima', aktuelna i dugo odlagana tema za LEADER pristup, koji očekujemo kao mjeru kroz IPARD III program 'LEADER, perspektiva ili zaboravljena tema?' i na kraju, možda i najvažnija tema koja se tiče komunikacije i protoka informacija vertikalno između donosilaca odluka i ruralne populacije, a koja je definisana kao 'Pozdrav institucije, možemo li dobiti malo vaše pažnje?!'“, naveo je Bataković.

On je konstatovao da je ovakva platforma nedostajala Crnoj Gori, te da je treba dodatno razvijati i u nju uključiti što više zainteresovanih strana.

„Ovaj, dugo čekani, prvi Ruralni parlament u Crnoj Gori je uspio i njegovi rezultati će tek doći do izražaja, odnosno impakt koji će ostvariti na mnogim poljima koje sada ne možemo ni projektovati precizno“, rekao je Bataković. On je objasnio da su benefiti brojni. Na jednom mjestu, Ruralni parlament okupio je poljoprivrednike, vlasnike seoskih biznisa, predstavnike Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, Delegacije EU, Privredne komore, Zajednice opština, Investiciono razvojnog fonda, Zanatske komore, te NVO sektora. Bataković je naglasio da je događaj obuhvatio i studijske posjete biznisima koji su primjer dobre prakse iz oblasti poljoprivrede, agroindustrije, agroturizma, starih zanata i lokalnih običaja i tradicije. Bataković je dodao da je projekat omogućio i promociju seoskog turizma nikšićkog kraja jer su svi gosti bili smješteni u seoskim domaćinstvima.

U Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede kazali su da je prvi Ruralni parlament otvorio put ka održavanju kontinuiranog dijaloga o ruralnim pitanjima i na ovakav način.

„Smatramo da svaki dodatni alat komunikacije, koji će omogućiti da se čuje glas poljoprivrednih proizvođača, predstavlja osnovu za dalji razvoj ruralnih područja, a pogotovo poljoprivredne proizvodnje“, naveli su iz Ministarstva poljoprivrede.

U tom resoru naglasili su da organizacija ovakvih i sličnih događaja gdje se zagovara dijeljenje informacija, kontinuirani dijalog i konstruktivne diskusije svakako u velikoj mjeri može upoznati poljoprivredne proizvođače sa određenim politikama koje ih približavaju EU standardima. Jasno je, ipak napominju, da za rješavanje ovakvih pitanja mora postojati dugoročna vizija, konkretno mjere koje treba preduzeti kako bi se rješavali problemi.

„Naime, podrška ruralnim područjima već se realizuje kroz IPARD program, koji je za nas veoma koristan alat u izgradnji, odnosno implementaciji standarda EU, i realizujući IPARD projekte, i poljoprivredna gazdinstva i

državna administracija i svi koji su u taj proces uključeni, prolaze kroz izuzetno važnu školu za buduće, finansijski mnogo vrijednije fondove koji su nosioci razvoja i finansiranja poljoprivrede u zemljama članicama EU, a koji će nam biti na raspolaganju nakon pretpristupnog perioda“, saopšteno je iz Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

Naglasivši da je Ruralni parlament finansiran u okviru programa za organizacije civilnog društva u Crnoj Gori M'BASE koji finansira EU, iz Delegacije EU za Eurokaz su kazali da Delegacija EU planira da podrži još sličnih programa i projekata u budućnosti. Uz napomenu da EU snažno podržava civilno društvo i obezbjeđuje značajna sredstva za rad NVO, iz Delegacije EU su saopštili da je između 2014. i 2023. godine EU usmjerila skoro 550 miliona eura civilnom društvu i medijima na Zapadnom Balkanu i Turskoj.

Na pitanje da li događaji poput Ruralnog parlamenta mogu pomoći crnogorskim poljoprivrednicima da unaprijede komunikaciju sa evropskim partnerima, pripreme se za jedinstveno evropsko tržište i približe se evropskim standardima, iz Delegacije EU su kazali da su ovakva okupljanja uvijek korisna za poboljšanje komunikacije između različitih aktera u oblasti ruralnog razvoja.

„Dok proces harmonizacije zakonodavstva, uključujući i usaglašavanje standarda sa zahtjevima tržišta EU, vode državne institucije, u njega su uključeni i poljoprivrednici, kojih se najviše tiče postizanje standarda na farmi. S tim u vezi, svaka diskusija i razmjena mišljenja ne samo unutar zemlje već i unutar regiona i država članica EU je potrebna i korisna za cjelokupni proces integracija i za vrijeme kada će Crna Gora postati dio EU“, naglasili su u Delegaciji EU.

Kroz IPARD III crnogorskim poljoprivrednicima na raspolaganju su 63 miliona eura

Iz Delegacije EU napomenuli su da EU podržava poljoprivredu i ruralni razvoj Crne Gore kroz niz programa i projekata, među kojima je najznačajniji IPARD program.

„U okviru IPARD II programa Crna Gora imala je pristup fondovima od 39 miliona eura iz EU, a u okviru IPARD III 63 miliona eura. Crnogorski poljoprivrednici do sada mogu aplicirati za tri mjere: Ulaganje u fizička sredstva u poljoprivrednim gazdinstvima; Ulaganje u fizička sredstva za preradu i marketing i Diverzifikacija poljoprivrednih aktivnosti. Očekuje se da će dodatne mjere biti povjerene Crnoj Gori u narednim godinama, uključujući mjeru LEADER, koja podržava osnivanje lokalnih akcionih grupa i implementaciju njihovih strategija za razvoj ruralnih područja“, naveli su iz Delegacije EU.

UNAPRIJEĐENJE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE KROZ PREKOGRANIČNU SARADNJU

Autor: Adela Bahović, VD sekretarka Sekretarijata za razvoj i projekte, Opština Tuzi

Opština Tuzi sa velikom posvećenošću radi na izgradnji kapaciteta za apsorpciju sredstava iz EU fondova, što nije bio nimalo lak put, međutim rezultati nikad ne izostanu, a vidljivi su na svim poljima. Jedan od prvih projekata Opština je uspješno realizovala 2011 - 2012. godine iz mjere turizma na programu sa Albanijom, drugi je realizovan 2014 -

2015. godine iz mjere zaštite životne sredine na istom programu. Prvi projekat iz programa Italija – Albanija – Crna Gora implementiran je u periodu 2018 - 2020. godine, PAST4Future - Promoting Accessible and Sustainable Tourism for Future.

Opština je realizovala dva projekta iz mjere energetske efikasnosti Programa Italija – Albanija – Crna Gora, a pilot projekti realizovani su u školama na teritoriji opštine Tuzi. I ova godina biće u znaku zaštite životne sredine kroz implementaciju projekta New Environment Revitalization Approach – NERA na programu prekogranične saradnje Crna Gora – Kosovo, sa partnerima iz Opštine Peć.

Projekat Novi pristup revitalizaciji životne sredine – NERA ima za cilj da doprinese zaštiti životne sredine kroz strateški orijentisan pristup u lokalnim zajednicama u Crnoj Gori i na Kosovu, te da ojača kapacitete lokalnih aktera za uspostavljanje efikasnog modela upravljanja čvrstim otpadom u opštinama koje su uključene u projekat, a na osnovu mišljenja građana, jer se projekat zasniva na participativnom pristupu.

Planovi upravljanja čvrstim otpadom biće razvijeni u participativnom pristupu građana u Tuzima i Peći kroz formiranje timova za izradu nacрта u obje opštine i kroz razmjenu znanja i iskustva. Očekivani rezultati projekta odnose se na nekoliko stavki. Prva će značiti, unaprijeđene kapaciteta javnih komunalnih preduzeća iz Tuzi i Peći za pružanje usluga kroz sprovođenje obuka o konceptu upravljanja nultim otpadom, uspostavljanje efikasnih komunikacionih e - alata i sistema u upravljanju čvrstim otpadom, adekvatne opreme za prikupljanje/reciklažu čvrstog otpada. Zatim, nabavka i ugradnja, čišćenje i ozelenjavanje divljih deponija, kao i uspostavljanje prekograničnog e - tržišta čvrstog otpada.

Najzad, imamo i podizanje svijesti o "zero waste" konceptu i promovisanje rezultata projekta kroz organizovanje edukativnih sesija u osnovnim i srednjim školama o značaju odvajanja otpada i zaštite životne sredine. Organizovanje edukativnih sesija za poljoprivredne

proizvođače i sprovođenje efikasne kampanje vezane za zbrinjavanje otpada kao i zaštitu životne sredine u Tuzima i Peći.

Cjelokupna vrijednost projekta je oko 479 hiljada eura, što je značajan budžet koji će se izdvojiti za zaštitu životne sredine u dvije opštine.

Bitno je napomenuti da se ovim projektom propagira aktivan pristup problemu zaštite životne sredine, jer će se osim prvog SWM (Solid Waste Management) Plana upravljanja čvrstim otpadom za opštinu Tuzi, samim planom predvidjeti lokacije za ugradnju polupodzemnih kontejnera u centralnom dijelu opštine. Na taj način će se sistemski rješavati problem, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou. Projekat takođe predviđa i izradu aplikacije preko koje će građani biti informisani o načinu i mjestu ostavljanja otpada, odvajanja otpada, kao i o svim informacijama relevantnim za projekat, kao i mogućnost prijavljivanja divljih deponija. Na ovaj način biće uspostavljeno prvo prekogranično e - tržište čvrstog otpada na kojem će zainteresovana lica jednim klikom moći da se prijave za tržište otpadom.

Opština Tuzi posvećenošću svog tima, koji sada funkcioniše u okviru Sekretarijata za razvoj i projekte, od formiranja Gradske opštine Tuzi pa do opštine sa kompetencijama lokalne samouprave, privlači značajna sredstva i rješava bitna i aktuelna pitanja, a sve u želji da se odgovori ulozi koju opštine predstavljaju, a to je da budu kvalitetan servis građana.

FOTOKOLAŽ

PRAVOM

MINISTERS OF FOREIGN AFFAIRS MINISTERS OF EUROPEAN AFFAIRS

BUDVA, 5 JUNE 2023

SOUTH EAST EUROPEAN COOPERATION PROCESS

SEE of culture
of cooperation

Podgorica Chairmanship - in - Office 2022 - 2023

me4.eu
eu4.me
ja za evropu, evropa za mene

Vlada
Crne Gore